

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția: Strada Academiei No. 6. Administrația: Parcul Ștefan cel Mare No. 8.	Apare la 1 și la 15 a fiecărei luni	Abonament: Exemplarul 5 Lei Pe un an 200 Lei
---	--	--

PARTEA OFICIALĂ

No. 2649—1929.

Salariile preoților pe trimestrul III. 1929.

Spre convenită orientare comunicăm, că Ministerul Cultelor Ne-a ordonat salariile preoților pe trimestrul Iulie—Septembrie crt. și că acele salarii se pot ridica dela oficiul administrativ al fundațiilor diecezane.

Oradea, 15 Sept. 1929.

No. 2589—1929.

Preoți militari.

Spre convenită orientare a Ven. Cler diecezan, publicăm mai jos circularul dat de Preaveneratul Ordinariat Arhidiecezan cu privire la condițiunile de numire a preoților militari:

Având informațiuni dela autoritățile militare competente, că pe anul bugetar 1930 se vor crea mai multe posturi de preoți militari activi români greco-catolici, fiind să aducem la cunoștința Veneratului Cler condițiile pe lângă cari se poate obține numirea la aceste posturi. Condițiile sunt fixate în Regulamentul Clerului militar și sunt următoarele:

Preoții militari de orice rit se recrutează prin concurs. Concursul are loc la o reședință metropolitană, hotărâtă de către Ministerul de războiu prin decizie ministerială.

Comisiunea de examinare va fi constituită astfel: *Președinte*: Inspectorul Clerului militar. *Membrii*: Un colonel, un preot militar, un profesor dela liceul militar, un medic și un secretar al comisiunei.

Data concursului se va publica în Monitorul Oficial.

Cererile se trimit Inspectorului Clerului militar cel puțin cu 10 zile înainte de termenul concursului.

Cererile vor fi însoțite de următoarele acte:

a) Extrasul de naștere prin care să se constate că vârsta candidatului nu este mai mare ca 32 ani, conform art. 7 din lege.

b) Actul de studii prin care candidatului să facă dovadă că posedă licența sau doctoratul în teologie

ori studii echivalente recunoscute de ministerul cultelor.

c) Certificatul eliberat de Ordinariat că are o practică pastorală de cel puțin trei ani și că are o purtare bună.

d) Avizul favorabil al Episcopului respectiv:

e) Declarația autenticată de Tribunal prin care candidatul se obligă a servi în armată ca preot militar activ timp de 9 ani neîntrerupți;

f) Un certificat că este cetățean român.

Concursul va consta din două probe: una scrisă care este eliminatorie, și alta orală.

Proba *scrisă* luată în timp de patru ore sub supraveghierea unui membru al comisiunei, va consta din tratarea unui subiect ales de candidat dintr'o serie de cinci chestiuni de ordin religios și general-cultural hotărâte de comisiune.

Candidații cari vor obține la lucrarea scrisă aprecierea inferioară de „suficient“ nu vor fi admiși la proba orală.

Concursul oral va consta din două probe:

a) O probă asupra cunoștințelor din istoria și geografia României, din literatura limbei române, din igienă, precum și noțiuni despre organizarea armatei române;

b) O expunere orală cu subiect religios ales prin tragere de sorți de către candidat.

Venerații în Hristos Frați cari ar dori să îmbrățișeze cariera de preoți militari activi să se pregătească din bună vreme din materiile cari tormează obiectul examenului de concurs ca la caz când ne va succeda a obține posturile bugetare de preoți militari activi pentru garnizoanele mai mari, să se poată prezenta cu cunoștințele suficiente.

După ce bugetul pe anul 1930 se întocmește abia la finea anului curent, despre rezultatul concret ce sperăm să-l obținem, vom aviza la timpul său.

Blaj, din ședința consistorială ținută la 17 August 1929.

Oradea, 20 Sept. 1929.

PARTEA NEOFICIALĂ

Bunătatea

Cuvântul din fruntea acestor șire nu vrea să ne trezească în miște a bunătate oarecare materială, care să-ți gâdâlească apetitul sensibil, cum ar fi — să zicem — o mâncare suculentă, ci vrea să ne îndrepte gândurile către ceva mai puțin material, mai puțin animalic, dar cu atât mai mult omenesc: *bunătatea inimii*. Am zis „omenesc“ nu pentru că i-s'ar datora omului, ca și o invenție a sa, ci pentru că, dintre toate viețuitoarele, singur lui i-s'a dat acei dar special de a deprinde această virtute dumnezească: *bunătatea inimii*. Nu este această virtute un ceva simplu, ci este un complex de virtuți care de care mai nobile, mai îngerești, mai divine. Căci nu există adevărată bunătate fără *blândețe*: și nu există adevărată *blândețe* fără *smerenie*. Aceste sunt virtuțile dumnezeiești ale Mântuitorului lumii recomandate direct omului: „*Învățați dela mine, căci blând sum și smerit cu inima*“. (Mat. 11, 29).

Blândeța cu *smerenia* dau *bunătatea* inimii, iar *bunătatea* inimii este manifestarea cea mai nobilă a *caracterului moral*. Și aici am ajuns la ceea ce spune toată lumea, că scopul educațiunii este tocmai formarea acestui caracter moral al omului.

Suntem chiar la începutul sezonului. S'au deschis iar porțile laboratoarelor pentru formarea acestui caracter moral. Un nou an de școală, de educațiune. Nu avem de gând să ne ocupăm aci cu învățământul în școli, îl lăsăm pentru altă dată, dar vom stărui asupra educațiunii prin școală. Scopul educațiunii prin școală este să formeze caractere morale solide pentru viață. Această muncă trebuie să înceapă încă înainte de școală: *în familie* și să se continue în școala de diferite grade și categorii. Dintre aceste școala primară, când i-se deschid copilului ochii și face cunoștință mai reală cu lumea externă, are un rol precumpănitor în modelarea sufletului copiilor — fixându-i-se încă aici trăsăturile caracteristice ale dezvoltării ulterioare. Pentru aceea modelarea aceasta trebuie încredințată unor mâni sigure și încercate fiind vorba de mântuirea sufletelor și viitorul neamului.

Ori cât de încercate ar fi, însă, mâinile măestrului educator, nu se pot lipsi de inițiativa și sprijinul familiei și al societății. Reforma societății se va face numai prin educațiune, prin școală. De aceea societatea nu se poate desinteresa de educațiunea ce se dă copiilor — viitorii membri ai ei — în școală.

Am înaintea mea o carte abia de câteva zile ieșită de sub tipar: „*Dreptul penal al minorilor*“ de cunoscutul judecător la Tribunalul Bihor: *Dr. Carol Nesselrode*. D-l Nesselrode este adânc preocupat de

ocrotirea și salvarea minorilor din valurile imoralității pentru ca prin aceasta să se salveze societatea înșasi. În manualul D-sale, pe lângă paragrafii legii pentru apărarea și salvarea minorilor, arată și alte mijloace, cele mai multe de natură educativă. Așa aflăm societatea „*Liga Bunătății*“ înființată la Oradea ca și un ajutor școlii în formarea caracterului moral al copiilor. A luat ființă aceasta ligă a bunătății la 8 Mai 1927, întemeiată de către un mănunchiu de oameni, personalități marcante ale vieții culturale orădane, din a căror inimă bună s'a înjghiebat și fondul inițial al societății. Aceste personalități sunt: I. P. S. S. Episcop *Dr. Valeriu Traian Frențiu*, marele Mecena al tuturor mișcărilor culturale orădane; P. S. S. Episcop *Roman Ciorogariu*; *II. Sa Dr. Jacob Radu*, prepozit; *II. Sa Dr. Gheorghe Miculaș*, vicar general episcopesc; *Revm. Ilie Stan*, canonic; *Revm. Petru Tămăian*, canonic; *Revm. Dr. Grigorie Pop*, canonic; *Revm. Augustin Maghiar*, canonic; *Mon. Gheorghe Maior*, protoșop; *Revm. C. Sabo*, dir. șc. norm. unite.

Membri acestei societății sunt adulți și copii; acești din urmă constituind asociații mai mici sub auspiciile școlii și sub conducerea învățătorilor și institutorilor.

„*Scopul* Societății este de a dezvolta în copii simțământul moral, întărindu-le conștiința și judecata, dezvoltând-ule spiritul de inițiativă pentru bine, mărindu-le dragostea lor față de oameni și deprinderea de a proteja animalele, luptând contra egoismului urât și înjositor.

Acest scop și-l va ajunge prin exemple bune date tineretului la tot pasul.

Fiecare membru matur, este obligat sufletește a fi un bun sfătuitor (părinte) oricărui copil întâlnit pe stradă, la cinematograful, acasă, la câmp, etc. Va sfătui cu răbdare și insistență pe părinții, tutorii, cari nu-și cunosc datoria lor față de copii. Va fi cel dintâiu, care nu-și va duce copiii în localuri nepotrivite: cârciumi, berării, baluri, teatru etc.

În orice împrejurări, va sări în ajutorul copilului. Societatea „*Liga Bunătății*“ are deci, ca scop general: Protecția copilului“. (vez. *Dr. C. Nesselrode*. o. c. p. 108 urm. Statute. Art. 2).

Aceste sunt angajamentele membrilor maturi; dar să vedem angajamentele celor mici și asociațiile lor școlare:

„Fiecare membru este obligat a săvârși o faptă bună întocmai ca cercetașii, prin emulație salutară, care dă la iveală multe fapte pline de bunătate, naivitate, ingeniozitate. Astfel micul membru se obișnuie-

ște la altruism zilnic, la respectul vieții, fie aceasta umană, animală sau vegetală.

Copilul care a intrat în „Liga Bunătății” promite că se va strădui:

a) Să facă în fiecare zi o faptă bună.

b) Nu va minși.

c) Va apăra pe cei slabi și nenorociți.

d) Va fi recunoscător față de părinți și către toți cari i-au făcut un bine.

e) Va respecta pe bătrâni și ajută pe infirmi.

f) Va fi bun cu animalele, și alte asemenea fapte bune.

Aceste făgăduieli scrise pe o cartolină, subscrise de micul membru, după ce și le-a copiat în caietul zilnic, se păstrează în arhiva „Ligii Bunătății”. Aceasta subscriere se face cu un deosebit ceremonial.

Micul ligist, se obligă ca în fiecare seară după ce închină, să-și facă examenul conștiinței sale, scriind pe un bilețel faptele bune săvârșite în decursul acelei zile, iar pe verso fapta rea, pe care o regretă. El nu se iscălește.

Bilețelele se aduc la școală și se pun neobservat într-o cutie închisă, anume pregătită, sau în cutia catedrei.

În timpul lecțiunii de morală, educatorul cetește bilețelele, făcând clasarea lor. Cele mai distinse se

cetesc tare, pentru emulare, păstrându-se anonimatul. Deviza e: „Să nu știe stânga ce face dreapta, D-zeu le știe toate”. (Regulamentul pt. secția copiilor).

Cu aceste intențiuni salutare a luat ființă „Liga Bunătății” la 1927 în Oradea cu sediul la Școala primară No. 4. Până în prezent numără peste 500 membri maturi, și 10.000 copii; pe lângă aceasta are numeroase secțiuni în diferite comunități, afară de cele 4 din Oradea, așa în: Salonta, Girișul de Criș, Aleșd-Bihor, Făgădău-Bihor, Cernăuți, Botosani ș. a.

Dacă „Liga Bunătății” va funcționa pretutindeni condusă de suflete aprinse de zelul misionar al apostolilor Aceluia, care și trebuie să le fie model de bunătate, fiind însuși bunătatea, a lui Cristos, atunci prin activitatea ei va pune temelie solidă viitoarei generații careia i-se lasă moștenire — pe lângă o țară mare și frumoasă — o comoară sufletească neprețuită: bunătatea inimii, care este ușa mântuirii sufletului. De aceea am dori ca profesorii de religie și cateheții să ia parte activă la conducerea acestei mișcări, acolo unde s'a înjghiebat, ca unii cari sunt mai chemați a strecura în sufletele micilor ligiști focul sacru al moralei evanghelice. Cu zel apostolic, înțelepciune și în buna înțelegere cu învățătorii școalelor vor putea asigura mântuirea sufletelor și vor contribui la însănătoșirea morală a societății.

Dr. N. FLUERAȘ.

Cămin pentru preoții deficienți și preotesele văduve.

Câte alergări, câte frământări nu ne pricinuește susținerea și creșterea familiilor noastre! D-apoi grijea chinuitoare: *ce va fi cu noi*, când sleiți de puteri vom ajunge la obolul de milă al deficienței — căci de penzie cinstită cine să cuteze a visa? — *ce se va alege de soțiile noastre văduvite?* — *ce, de orfanii noștri!* Graționarul preotului penzionar e un ce derizoriu, — și penzia văduvelor și a orfanilor infinit de puțnă, să se susțină din ea, cuviincios. De o locuință cu confortul cel mai modest pentru ei, — de o haină mai convenită, de un trai cât de cât molcomitor nici vorbă.

Dar ni se poate obiecționa: acolo le sunt copiii, pentru ce nu se adăpostesc sub scutul lor? E-i bine, dar dacă nu au copii? Sau dacă acești copii își au și ei poverile lor aproape insuportabile? sau — Doamne ferește, dar nu-i eschis — dacă acești copii s'au ticăloșit până într'atâta, încât nu vreau să știe de progenitorii lor oropsiți? Quid tunc? Ori datu ne-am noi seama v'odată, ce-am făcut, sau ce am putut face pentru părinții noștri? Nu ne-au copleșit și pe noi chiar dela începutul carierei, sute de mii de greutate, sub sarcina cărora de-abia mai putem răsufli, necum să ne putem ajutama, ori susține lubiții noștri „bătrâni”?

Ce e dar de făcut? Toată lumea de ceva seamă, toate tagmele claselor mijlocii se asociază pentru as-

gurarea soartei penzionarilor, a văduvelor și orfanilor lor, numai tagma noastră stă cu mâinile încrucișate pe piept, așteptând bag seamă repetarea minunei cei cu mana și potârnicile din S. Scriptură. — Ceferiștii, învățătorii și câți alții i-și au „Casele” lor, încă din vremuri bătrâne, în cari le cresc copiii și li se adăpostesc penzionarii, văduvele și orfanii. Dar „Casa” noastră, căminul penzionarilor, văduvelor și orfanilor de preoți — unde e? Nicăiri, nicăiri din toată provincia mitropolitană. Ce rușine, ce blestem asupra noastră! Dar poate penzionarii noștri n'au nici un merit? N'au făcut ei nimic pentru salvarea limbei și a Legii noastre străbune? Să evoc, să relievez munca lor vrednică de titanii mitului întru punerea bazei acelei zidiri de o măsură colosală, ce azi poartă titlul măreț de „România Mare, Intregită”? Lăsămu-le, sunt fraze atât de îmbălate! Cui prodest? Cu vrea-o trei decenii în urmă scrisesem în „Unirea”, și le repet și aci, cuvintele clasicii: „*Istud semper memento: qui sibi ipsi prodere nequit — nequidquam sapit.*” Ce folos de toate meritele noastre indiscutabile, dacă nu ne știm folosi noauă înșine.

Un cămin pentru bătrânii noștri oropsiți ne trebuie! Și ne trăbuește mai arzător decât pâinea cea de toate zilele. Căci noi cei-ce mai putem trage brazde în ogo-

rul Domnului, o mai ducem, „cum-aşa“, de pe-o zi pe alta şi dacă tocmai nu ne curge cu găleata — ne mai picură totuşi câte-o fărmiţică — dar bătrânii noştri fiamânzesc şi însătoşlază, — ei plâng şi — poate — îşi blestemă zilele bătrâneţelor. Nu, — nu se mai poate tolera aceasta stare grozavă, aceasta ruşine, acest păcat. Trebuie să le construim un Cămin, şi aici să le dăm în folosinţă câte-o odăiţă curăţică, aprovizionată modest, cu confortul strict necesar; trebuie să le îndulcim bătrâneţele, şi altfel destul de amare, cu câte-o bucăţică suculentă, chiar dacă aceasta bucăţică ar trebui să o dregem dela gura noastră.

Fraţilor! Să nu ne odihnim până nu-l vom vedea acest Cămin, acest ultim refugiu al scumpilor noştri „bătrâni“ — ridicat în Oradea sau la Beiuş, alături de Internatele noasfe diecezene, sau afară la ţară, unde-va, într'un loc scutit de vânturi şi încunjurat de lizezi şi păduri, cu aerul bolzamat. Imbrăţişaii — vă rog — ideea şi'n adunările noastre din asta toamnă să o desbatem în toate amănuntele ei. Apoi să ne adunăm la un anumit tim şi loc delegaţii cercurilor protopopeşti, pentru a cădea de acord asupra proiectului ce trebuie luat în chestie — şi apoi pornim cu Dzeu înainte!

Preotul veteran.

Asociaţiunea preoţilor.

Toate breslele din lume se organizează şi asociază după felul lor de a fi şi de a munci. Popoarele şi societăţile omeneşti numai prin asociaţiune şi prin organizarea forţelor morale şi materiale se pot impune şi susţine.

Vrăşmaşii noştri de veacuri anume se foloseau pe vremuri de principiul blestemat: „divide et impera!“ pentru că bine ştiau ei, că cu cât suntem mai divizaţi şi mai neorganizaţi, cu atât suntem mai slabi şi mai netrebniici spre înfăptuirea lucrurilor mari.

Pe acele vremuri grele intelectualii şi preoţii noştri, cunoscând primejdia ce-i ameninţa, s'au organizat şi au format asociaţiunea culturală „Astra“, care multă vreme a fost unicul far dătător de lumină şi cultură românească al Românilor de pretutindeni. În fond şi de fapt preoţii erau aceia, cari conduceau această înaltă Instituţiune culturală. Părintele Vasile Lucaciu — Leul dela Şişeşti — ca secretar şi Arhidiaconul părţilor sătmărene ca preşedinte, împreună cu alţi însufleţiţi preoţi şi intelectuali ai oraşelor şi comunelor sătmărene, porneau din comună în comună ca adevăraţi apostoli ai „Astre“ sătmărene, răspândind, pe acele vremuri grele, idealismul înflăcărat şi însufleţirea demnă pentru Idealul naţional.

Şi dacă atunci au ştiut oamenii să lucreze în felul acesta, astăzi avem îndoiata datorie de a munci pe toate terenele pentru înaintarea şi prosperarea poporului nostru românesc.

E deci lucru foarte firesc că preoţii sătmăreni s'au

gândit să formeze o „Asociaţiune preoţească“ în care scop un număr de peste 50 de preoţi sătmăreni s'au adunat la 4 Septembrie a. c. în sala festivă a primăriei oraşului Satu-Mare. Cu această ocaziune Adunarea generală a preoţilor sătmăreni în şedinţă extraordinară s'a organizat şi constituit, formând: „Asociaţiunea preoţilor români uniţi din Eparhiile Oradea şi Gherla a Judeţelor Satu-Mare şi Maramureş“.

Scopul acestei Asociaţiuni este întrunirea preoţilor pentru o mai mare intenzificare a activităţii preoţeşti pe teren moral şi cultural. Amăsurat timpului de astăzi, ni-se impune ca o necesitate tuturor preoţilor o mai intensă educaţiune morală a poporului, pe care războiul mondial l-a abătut dela principiile cu adevărat mântuitoare ale sfintei noastre Biserici.

În cadrele acestei Asociaţiuni, preoţii noştri se vor nizu a promova dragostea între fraţi şi, ca cei mai devotaţi supuşi ai Arhieriei noastre şi sub părinteasca Lor Ocrotire şi îndrumare, se vor strădui a fi totdeauna la înălţimea chemării preoţeşti pentru întărirea în credinţă şi legea strămoşească a credincioşilor noştri!

Această Asociaţiune va supraveghea, mai departe, ca în fiecare parohie să se înfiinţeze reuniuni pii pentru promovarea religiozităţii şi pietăţii în popor şi pentru înfrumuseţarea bisericii.

Asociaţiunea noastră preoţească, având caracterul adevărat religios-moral, exclude cu totul politica, urmând noi întru toate unicul scop mare: „Toate spre mai marea mărire a lui Dumnezeu!“

În fine era chiar timpul suprem, ca preoţimea noastră să se organizeze pentru o mai largă şi mai intensă activitate pastorală.

Să dea bunul Dumnezeu, ca acest început spre mai bine inaugurat de amintita Asociaţiune să prindă rădăcini şi să se desvolte într'o activitate laborioasă pentru desvoltarea vieţii religioase în popor, pentru întărirea şi prosperarea sfintei noastre Biserici, a neamului întreg şi a tot ce este bun şi plăcut lui D-zeu!

Ioan Turdeanu
paroh-secretarul Asociaţiunei.

On abonaţi cari sunt în restanţă cu plata abonamentului sunt rugaţi să o achite.

Dela Seminarul teologic. În personalul de conducere al Seminarului nostru teologic s'au făcut următoarele schimbări: Părintele Prof. Dr. L. Al. Tăutu, care până acuma a fost şi spiritul clericalilor, a fost desărcinat de aceasta funcţiune grea şi cu multă răspundere în conştiinţă pe care a îndeplinit-o până acum cu zelul şi stăruinţa-i cunoscută, şi a fost numit de spiritual Păr. Dr. Gr. Stan; Păr. Ioan Chiş, contabil la Administraţia fondurilor diecezane, a fost numit vice-rector al Seminarului; iar prefect de studii în Sem. teol. a fost numit Păr. Dr. Tămăian, în locul Păr. Dr. Gh. Nagy, care a trecut de spiritual pentru elevii uniţi dela şcolile secundare concentraţi în Seminar.

Scrisori către plugari

de: **I. Mihalache**
Ministrul Agriculturii.

IV.

Plugari, întovărășiți-vă în cooperative agricole!

Fiecare om își are meseria lui; că nu e cu puțință să le facă unul pe toate. Așa e și cu o țară: fiecare își are gospodăria ei și felul ei de viață.

Unele se țin mai mult de agricultură, altele se ocupă mai mult cu fabricile.

Și așa se ajută și se împlinește una pe alta: țara agricolă vinde pâine țării cu fabrici, iar țara cu fabrici vinde pluguri și stămburi și alte fabricate țărilor agricole.

Noi suntem o țară agricolă. Nădejdea noastră este în grâu, în porumb, în orz, ovăz, legume, fructe, vin și alte roade ale pământului; apoi în vite, lapte, brânzeturi.

Trebuie să ne silim să producem și pentru hrana celor ce trăiesc în țară și pentru vânzare la străini, ca să avem cu ce să plătim târguilele la fabricile lor.

Apoi ce facem, să facem lucru bun ca să le placă și să facem și mult, ca să nu ne coste scump; că dacă ducem marfă proastă și scumpă, n'o cumpără nimeni.

Trebuie să ne ținem la pas cu țările cari fac agricultură înaintată.

Ce avem de făcut?

Pe lângă munca înțeleaptă a fiecăruia, se cere să *ținem cotul strâns, unul cu altul, întovărășiți în Cooperative Agricole.*

Pentru ce?

1. Ca să avem agricultură bună, se cere (între altele) să avem *unelte bune.*

Meseriașul bun se cunoaște după scula bună: face treabă, iute și bine. Numai cârpaciul umblă cu scule proaste. Așa e și cu meseria pământului. Nu poate ține piept plugul prost, plugului bun, și coasa proastă, coasei tăioase.

Ne trebuie: pluguri bune, grape bune și tot astfel: tăvăluge, semănătoare, batoze, trioare, tractoare și câte altele.

Am fost de curând în Dobrogea și m'am mirat că țărani n'au întors miriștele. M'am lămurit îndată: toți erau ocupați cu treeratul, căci acolo se treeră cu cai ca pe vremea lui Pasvante — lipsind batozele. Câtă pierdere de vreme și ce amestecătură de bucate!

Cum o să fie oamenii aceștia luptă cu plugarii din America, unde s'au făcut mașini care deodată: seceră, treeră, vântură și lasă pe urmă paiele d'oparte, și sacii cu grâu curat, legați și cântăriți gata, d'altă parte?

Iată o mare nevoie a agriculturii noastre de azi: *uneltele și mașinile agricole.*

2. O a doua mare nevoie este *vânzarea.*

Marfa trebuie curățită, înmagazinată, păstrată până când se poate vinde cu prețul ei adevărat, așa cum îl fac piețele mari europene.

Dar unde s'o păstrezi? Iată nevoia magaziiilor mari, cari în alte țări, depozitează, vântură, usucă și curăță cerealele fără să puie omul mâna (numai cu mașinile).

Și ce te faci *de bani*, până când să se ridice prețul? Zice proverbul: „marfă bună — bani gala“.

Așa e, dar trebuie organizare. În alte părți eând ai pus grâu la magazie, primești o fidulă (warantă) și această fidulă merge la bancă drept bani.

Ne silim să facem și noi la fel, acuma, prin *Banca Centrală Cooperativă*, care a și închiriat magazinele din gări în acest scop.

Voim să scăpăm comerțul de cereale, de samsarii cari vor să ia rodul muncii plugarului pe deagata.

Banca Națională a pus la dispoziția Băncii Centrale toți banii de care va avea nevoie pentru a-i da ca „avansuri“ (arvună), la plugarii ce doresc să-și vândă roadele prin Bănciile populare.

Dar ca să se poată folosi, plugarii trebuie să se organizeze în tovărășie.

3. Țările înaintate în agricultură se silesc să nu trimită pe piețele streine roadele lor, așa cum ies din pământ, ci să le prelucreze, să le schimbe, sau — cum zic ele *să le industrializeze*; adică în loc de grâu — să vândă făină ca să dea de lucru și morilor și să oprească țărățele în țară pentru vite; apoi, în loc să trimeată vitele vii, să vândă numai carnea lor, ca să economisească transport și hrană, piei, coarne, mațe; și tot astfel: în loc de lapte, brânză, unt; și așa mai departe.

4. Plugarii trebuie să fie rânduștii strânse și pentru altceva: *să se lumineze unul pe altul*, să cheme între ei oameni cari să-i învețe; să se ajute să se aperse.

...

Iată deci patru mari nevoi pe cari plugarii mici nu și le pot împlini în parte, fiecare, despărțiți unul de altul.

Căci ce poate face el singur, plugarul cu 2—3 hectare?

Ce mașini agricole poate el folosi?

Ce *înmagazinare* și ce *vânzare* poate face el fără samsari?

Ce *„industrializare“* poate face el cu laptele lui dela o vacă, cu vita lui pe care o vinde?

Ce *școală* poate să-și facă el de unul singur? Ce *credit* lesnicios poate găsi la banca negustorească?

Mulți au socotit, că acest lucru a fost cu puțință numai pentru marele agricultor. Și de aceea au susținut, că numai pe marea proprietate se poate face agricultură înțeleaptă și rodnică — și că împărțirea pământului aduce scoborirea producției.

Poate că așa ar fi, dacă micul agricultor nu se „organizează“ și nu se luminează.

Dar leacul s'a găsit: întovărășirea țăranilor în *cooperative agricole*, cari aduc: și bani și unelte și vânzare rânduștită și industrializare.

În toate țările unde micii plugari s'au organizat în cooperative, producția miciei proprietăți a întrecut pe a marei proprietăți. Și e firesc să fie așa. Căci cooperativele folosesc tot ceace folosește marea proprietate (capital, mașini, vânzare, industrializare), iar pe deasupra: atâtea minți (din ce în ce mai luminate) lucrează cu tragere be inimă, fiecare pentru el — iar nu de mântulă ca pentru alții. Și se folosesc

și de tumina cărturarilor pricepuți în ale agriculturii.

Trebuie neapărat să ajungem și noi acolo.

Deocamdată la noi se cunoaște aproape numai un soi de tovărășii agricole: Băncile Populare, cari dau bani cu împrumut. Și folosul lor (măcar că n'au prea avut bani) e simțit: au aprovizionat populația cu hrană, cu sâmbânță, cu împrumuturi — cu mai multe înlesniri decât au găsit proprietarii mai mari pentru moșiile lor.

Și curând, când *Creditul Agricol* va lua ființă folosul lor va fi și mai simțit.

Dar ele nu sunt deajuns.

Trebuie să înființăm adevărate *Cooperative Agricole* („de producție”).

a) În satele de câmp ele vor aduce uneltele și mașinile trebuincioase, cu sprijinul Statului, Camerelor Agricole și Băncilor populare; instrumentele mărunte vor fi împărțite pe preț de cost (luate d'ă dreptul dela fabrici) la plugari, iar mașinile (tractoare, batoze și altele) vor fi gospodărite de cooperativă;

b) Vor arenda magazii pentru depozitarea cerealelor și vor construi în gări și porturi silozuri (adică magazii mari, cu ochiuri pentru fiecare fel de grâu și cu încărcare și curățire mecanică); vor alege și curăți cerealele ca să le aducă pe piețele Europei, pe calități, cum le duc și americanii.

În satele de dealuri, vor organiza vânzarea fructelor și a vinului.

c) În satele de munte, se vor ocupa de creșterea animalelor, lăptărie și brânzeturi și alte feluri de industrializări a produselor agricole.

Danemarca și Olanda sunt țări de mici plugari și vieața lor — tot așa de industrializată ca a țărilor industriale cum sunt: Anglia, Germania; Franța, — se ține din industrializarea agriculturii, care mărește prețul mărfurilor agricole și dă de lucru și celui ce are pământ și celui ce n'are — de trăiesc și unul și altul, tot așa de bine.

Toată vieața lor economică se țese pe urzeala *Cooperăției Agricole*.

Acolo trebuie să ajungem și noi ca Danemarca și Olanda. Și drumul este: *Cooperăția Agricolă*;

d) Se vor ține în legătură cu agronomii de meserie, cu slujbașii Ministerului de Domenii, cu Camerele Agricole, fermele, școalele de agricultură, etc.

e) Mai târziu vor face prin bună înțelegere și o rânduială în culturi.

Statul este hotărât să ajute *Cooperăția Agricolă*.

Ministerul de Domenii împarte sâmbânță, îngrășăminte și unelte agricole de curățat sâmbânța, cu preț redus, prin *Cooperative Agricole*; iar în anul viitor va face-o pe scară întinsă.

„Oficiul Național al Cooperăției” stă gata cu statute și indemnuri, ori cărui sat, care dorește și consilierii agricoli au ordin să ajute imediat ce satul cere. Plugari, întovărășiți-vă în *Cooperative Agricole*.

V.

Plugari, îngrășați pământul!

V'o plăcea, nu v'o plăcea, treaba d-voastră. — Dar eu în pace n'am să vă las — când cu sfatul, când cu legea — până n'om ajunge să ridicăm producția agriculturii noastre la înălțimea la care au ajuns țările înaintate, cu care trebuie să luptăm pe marile piețe de vânzare.

Statul și Ministerul Agriculturii fac tot ce trebuie. Rămâne să facă și plugarul iarăș tot ce trebuie, ca să ne împlinim unli cu alții.

Acum Statul a dat câteva milioane de lei ajutor Camerelor Agricole cari și-au pus în gând să ajute pe plugarii ce vor să îngrășe pământul lor cu *îngrășăminte chimice*, adică *îngrășăminte de fabrică*.

Astfel de îngrășăminte ale pământului se întrebuintează acolo unde *îngrășămintele naturale* (adică ganolul vitelor) nu mai ajung.

Să dea Dumnezeu să le vedem și la noi întrebuintate peste tot, adică să nu se mai ajungă gunoiul vitelor!

Că tare ne bătăm joc de el astăzi!

Și nu ne dăm seama că în el — în acest gunoiu — se află aur curat.

Acelaș pământ al țării, cu aceiași plugari, cu aceleași unelte, cu aceleași ploii, ar produce cel puțin cu o treime mai mult, dacă l'am îngrășa la timp și regulat.

V'am spus acelaș lucru despre sâmbânța aleasă! Și tot așa e cu unealta bună: plug, mașină.

Iată deosebirea între plugarul luminat și plugarul neluminat: un spor de o treime dela sâmbânță, alt spor la fel dela îngrășăminte, altul dela unelte — v'a mai veni altul dela udatul cu apă din riuri sau din izvoare — și producția Țării se va îndoi. Azi se socotește pe 900 kgr. grâu la hectar, mâine se va putea socoti pe 1.800 kgr.!

Și tot așa cu porumbul, orzul, fructele și celelalte. De altfel țărilor înaintate scotesc pe 2.000, 2.200 kgr. la hectar și chiar mai mult.

Vă dați socoteala ce-ar însemna acest spor pentru Țară? O vieață nouă, o vieață de belșug și pentru plugari, dar și pentru negustori, meseriași, fabricanți — cari ar avea și *ce vinde și cui vinde*.

Statul face jertfe: a destinat peste 200 de milioane lei pentru ajutarea alegerii seminței; acum vine cu alte milioane pentru încurajarea întrebuintării îngrășămintelor; pentru anul viitor va face comenzi de toate uneltele și mașinile trebuincioase agriculturii; și ne batem capul, cu inginerii de meserie, cum să întrebuintăm apa din riuri și din pământ la udatul (irigație) câmpului.

Dar fără ajutorul sufletului plugarului, fără frământarea minții lui și fără truda vredniciei lui, nu ajungem la țintă, orice legiuire am face și oricât at cheltui Statul.

* * *

De aceea, n'am să vă las în pace...

Și acum să viu la îngrășăminte.

Dacă ajutam răspândirea, „îngrășămintelor chimice”, asta nu înseamnă că pun preț mai mare pe ele decât pe *gunoiul vitelor*.

Nu am puteri destule să fac pe plugari să-l întrebuinteze cu lăcomie. Și orice or vrea să zică, mă gândesc cum să-l silesc pe cei îndărădnici să nu-l mai arunce în foc, ori în apă, că ei nu se păgubesc numai pe ei, ci țara pe care o lipsesc de un spor în avutul ei.

Țările străine aduc cu vapoarele gunoiul de pasări de prin America și-l vând cu kilogramul, ca pe pâine, la plugarii lor.

Căci *pâinea pământului este gunoiul*. De unde crezi că are să crească grâul și porumbul, bostanul și strugurele plin de zahăr? Suge și el din vieața pământului cum sugă pruncul dela sânul micii. *Iar dacă maica nu se hrănește, ce vrei să sugă pruncul?*

Și toată hrana, tot mustul, toată pâinea care hrănește pământul, ca și el la rândul să poată hrăni hol-

dele, se cuprinde în acest gunoiu, pe care d-ta, plugarule, îl arunci în foc ori apă!

Un pumn să pul la cuibul de pepeni, ori de porumb (păpușoi) — și ai să vezi cum se cunoaște: crește firul gros și negru și face rodul gras și puternic — pe când alături, cel fără gunoiu se ofilește galben și pipernicit.

Sunt locuri destul de grase cari dau roade multumitoare și fără îngrășăminte. Dar sunt prea puține în Țară. Și — apoi și — acolo nu trebuie risipit îngrășământul, căci e bun la grădinărie, ori se vinde în alte părți. *La noi, mai nu e teren, care să nu fie primitiv de îngrășământ și să nu dea spor la recoltă destul de mare, pentru a răsplăti osteneala și cheltuelile.*

Gunoiul drege și pământurile ușoare, nisipoase și pe cele grele, lutoase.

Pe cele nisipoase le leagă mai bine, le răcorește, le ține umezeală; iar pe cele lutoase sau argiloase le face din reci mai calde, din tari mai afânate și din îmbăcșite mai aerisite.

Pentru ca gunoiul să-și dea toată puterea, se cere să fie potrivit după felul pământului și felul plantei.

Pământurile ușoare, adică cele nisipoase, chișoase și văroase se gunoiesc mai des, la 2—3 ani, dar câte mai puțin: 30—40 căruțe la ha. Pământurile grele sau argiloase se gunoiesc mai rar, cam la 4—5 ani, dar mai bogat: 50—100 care la hectar.

Apoi unele plante, ca: porumbul, sfecla de vite, borceașul, meiul și altele suferă bălegarul mai în fire (mai păios, pe jumătate putred); iar altele cum sunt: cartofii, sfecla de zahăr, tutunul, cânepa, cer bălegarul bine putrezit.

Gunoiul nu trebuie însă pus nici când e prea proaspăt, adică neîntrat în putrezire, nici când e prea trecut, (că-și pierde puterea).

Sunt și plante cari nu suferă gunoiera proaspătă: grânele, mazărea, trifoiul, cicoarea; lor le priește în al doilea sau în al treilea an după gunoieră.

E bine să cărați gunoiul când nu prea e de lucru: toamna, după terminatul semănăturilor, sau iarna pe zăpadă.

Gunoiul de grajd este o curată bogăție la casa plugarului. Cel cari îl pricep prețul îl strâng până și depe drumuri! Dar din această bogăție se pierde mult, dacă gunoiul nu este așezat cu îngrijire pe o arie, bine băătorită. Bine este să nu se piardă mustul gunoiului.

Gospodarul bun așează un butoi alături de grămadă, așa ca să se poată face scurgerea mustului, într'ânsul. Are multă hrană pentru plante și e bun mai ales pentru ilvezile de nutrețuri, amestecat cu apă, ca să nu le ardă.

Desigur o să râdeți — dacă vă spun că în țările înaintate plugarii plătesc scump, chiar necurățenile din latrine (adică privați — să fie cu iertăciune), căci servesc ca îngrășământ foarte puternic, amestecat cu var, să-i ia mirosul nesuferit.

Iar în Germania, grădinarii din apropierea orașelor plătesc scump apa care curăță canalurile și pe cari inginerii o abat să le ude și să le îngrășe pământul.

Se mai întrebuințează apoi așa numitele *îngrășăminte verzi*.

Îngrășămintele verzi nu prea sunt cunoscute la noi. Totuși, au foloasele lor: după ce ai cules prima recoltă (de grâu, de orz și altele) se seamănă mazăre sau lupin, trifoi, etc.

Când e aproape să înflorească, se ară și se în-

groapă sub brazdă. Cu chipul acesta pământul s'a ținut umbrit și reavăn, buruienile au fost înăbușite, iar putrezirea verziții îngrășe pământul.

Pentru îngrășămintele verzi se aleg anume plante cari nu sărăcesc pământul, ci din contră îi mai adaugă ceva: un fel de hrană sorbită din aer, și care se cheamă azot. — Astfel de plante sunt cele cari fac floarea ca fluturele: mazărea, lupinul, trifoiul, luțerna. Trifoiul și luțerna se îngroapă în anul din urmă când se răresc.

Rădăcina acestor plante cuprinde niște bubuțe sau umflături: aci s'a adunat un îngrășământ numit azot, pe care astfel de plante îl sorb din aer gata.

Și acum să venim și la *îngrășămintele chimice*, pe cari le încurajează Ministerul de Agricultură. — În Vechiul Regat nu se prea obișnuiesc — mai mult în Banat și Ardeal — unde și plugăria este mai înaintată. — Li se mai zice: *îngrășăminte artificiale* sau mai pe românește: *gunoi de fabrică*.

Cenușa, ca să începem cu ea, cuprinde un fel de săruri, cari topite în apă, sunt supte de rădăcină și purtate în trupul plantei ca să-l crească, să-l întărească, să-i sporească rodul.

Sunt multe feluri de săruri în cenușe: *calce (var)*, *potasă (leșie)*, *fosfor*, *fier*, *pucioasă* și altele. — Fiecare din acestea intră în hrana plantei, dar mai ales *calcea* (sau *var*), *fosforul*, *potasa* și *azotul*.

Din nenorocire tocmai acestea se găsesc în pământ în porții mai mici (fier și pucioasă se găsesc în praf mărunț). *Trebuie cercetat care din ele lipsește, ca să dăm ce trebuie.*

Gunoiul de grajd le cuprinde pe toate. — De aceea, tot el săracul, rămâne mai bun. — Dar când nu se ajunge, luăm *gunoi de fabrică*, adică — *îngrășăminte chimice*. — Acestea nu le cuprind pe toate. — Da aceea nu e bine să-le cumperi cu ochii închiși. — Trebuie întâiu *cercetat pământul*; aceasta se cheamă: *analiza pământului* și n'o pot face decât agronomii și *plugarii învățați*. După ce se cunoaște *ce anume lipsește pământului*, atunci se caută *fabrica și îngrășământul chimic*, care se potrivește.

Afară de cenușe sunt și alte multe îngrășăminte chimice.

1. Când lipsește *azotul*, se întrebuințează: a) *Cianamida de calciu*, care se fabrică la Dico-Sân-Martin, se pune cam 150 kgr. la hectar (2 săptămâni înainte de semănat); b) Silitra sau salpetru, cam 100—150 kgr. la ha (primăvara); c) Sau sulfat de amonia (rămășițe dela gazul de luminat orașele); se pune toamna pe pământuri mai ușoare, 80—100 kgr. la ha.

2. Dacă din pământ lipsește azotul și fosforul, se îngrășe, cu: făină de carne — mai ales toamna.

3. Dacă lipsește fosforul, cumperi: a) Suprafosfate, cari se fabrică la Mărășești și Baia-Mare (300—400 kgr. la ha, mai ales primăvara); b) Sau zgura lui Thomas (rămășițe dela fabricația fierului: 600—800 kgr. la ha pe pământuri mai ușoare).

4. Ca îngrășăminte cu *potasă* — afară de cenușe — se întrebuințează niște săruri scoase din ocne în Germania.

* * *

Și acum, frate plugar, odihnește-ți nițel limba, că s'o fi sucit în gură cu astfel de cuvinte neobișnuite.

Dar ia pune-ți din nou mintea la lucru: D-tale și se pare astea bazaconii!

Ei bine, cu bazaconii astea ne bate americanul, care ne trimite d'acolo de la el, aici în țara noastră, grâul lui mai ieftin ca grâul nostru, măcar că se încarcă

